

MANIFEST

JAANUAR 2007

WWW.NGO.EE/MANIFEST

Heade mõtete manifest

Läinud sügise jooksul panid Eesti vabauhendused Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liidu (EMSL) eestvedamisel kokku Vabauhenduste manifesti 2007 – meie ootused märtsis valitavale Riigikogu koosseisule ja uuele valitsusele. Meie eesmärgiks on tugev kodanikuühiskond, mis tähendab inimeste aktiivset osalust ühiste asjade arutamises, otsustamises ja elluviimises.

Vabauhendused – need on inimeste vabast tahtest asutatud organisatsioonid,

kelle tegevuse eesmärk pole rahaline kasu, vaid elu paremaks muutmine.

Kuidas? Selles vihikus on lood kuuest väga erinevast vabauhendusest. Külaaseme selts Tartumaal ja sajad temasugused mujal Eestis on andnud oma hääbuma kippunud kodukoha elule uue hoo läbi kooskõimise ja –tegutsemise.

Vabauhendustes seisavad inimesed oma huvide ja õiguste eest. Lugege näiteks Lüganuse rahva kogemustest, kes hoidsid ära karjääri rajamise, mis

ähvardas nende kodukaevud veeta jätta.

Nagu Eluliini vabatahtlikud aitavad üle saada enesetapumõtetest ning toovad uimastisõltlasi ja sekstötajaid normaalsele elule tagasi, nii lahendavad ka paljud teised vabauhendused ühiskonna kõige keerukamaid probleeme, kus riik ja ärid jõuetuks osutuvad.

Sageli on ühendused häire-

◆ Siin on head lood. Manifesti mõte on, et selliseid lugusid oleks veel palju rohkem. ◆

kella rollis, juhtides tähelepanu probleemidele, mida teised ei pruugi veel märgata. Pervägi-vald on üks selliseid: tänu Katri Tammekandile ja ta kolleegidele on saanud selgeks, et tegu pole süütute tülide, vaid laialdase probleemiga, mille tulemuseks on vigastused ja isegi surmad.

Ühendused on ka kasvav maajanduslik jõud. Näiteks Tallinna Taaskasutuskeskus – kelle eesmärgiks on loodussäästliku tarbimise teadvustamine – pakub tööd juba paarikümnele inimesele ning tõstab kasutatud, kuid korralike

asjade müügist laekuva tulu abil laste keskkonnateadlikkust.

Ning nagu võib lugeda tudengite maailmaorganisatsiooni tipu jõudnud Mairi Jüriska loost, on vabauhendused ka kohaks, kus isiksusena õppida ja arenda läbi vastutuse võtmise oluliste asjadega tegelemise eest.

Lugege! Need on head lood. Ja muidugi on selliseid lugusid Eestis veel sadu. Manifesti mõtte võibki kokku võtta – me soovime, et selliseid ühendusi ja nende häid saavutusi oleks meil palju enam. Et oma tegevustes paremaks saada, selle nimel töötavad ühendused pidevalt ise, kuid on asju, mis vajavad ka riigipoolset taset ja panust. Need olemegi manifesti kogunud.

Selles vihikus ilmuvate lugude autoriteks on mitmed Eesti parimad ajakirjanikud, kes tegid seda tööd vabatahtlikena. Suur aitäh neile! Seegi on üks näide kodanikualgatusest – igaüks meist saab oma oskuste ja võimaluste kaudu kaasa aidata sellele, et meie ühine elu oleks parem. Ärgem jätkem neid võimalusi kasutamata!

Urmo Kübar
EMSLi juhataja

Järgmistel lehekülgedel:

Jüri Muttika (Eesti Ekspress) – kuidas sotsiaalne ettevõtte Tallinna Taaskasutuskeskus meid säästvalt tarbima suunab lk 2

Madis Jürgen (Eesti Ekspress) – kuidas perevägivald ühiskonnas oluliseks teemaks sai . . . lk 4

Villu Päärt (Postimees) – kuidas Külaaseme inimesed oma kodukoha uuele elule äratasid lk 6

Rein Sikk (Eesti Päevaleht) – kuidas Lüganuse rahvas hoidis ära kaevude kuivaksjäämise ja hiiemäe täisehitamise lk 7

Priit Pullerits (Postimees) – kuidas tudengiühenduse juhtimine viis Eesti neu maailmaorganisatsiooni tippu lk 8

Jüri Pino – kuidas Eluliini vabatahtlikud hädasolijaid aitavad lk 10

Kaarel Tarand (Sirp) – mida on tulevasel peaministril Tony Blairilt õppida? . . . lk 12

Eesti vabauhenduste manifest ja kommentaarid sellele lk 13

Manifesti rahastavad:
Avatud Eesti Fond ja
Balti-Ameerika
Partnerlusprogramm

See ei ole jäätmefirma

Jüri Muttika
Eesti Ekspress

Sotsiaalne ettevõtte Tallinna Taaskasutuskeskus soovib mõjutada eesti-maalaste tarbimisharjumusi loodust enam säästva suhtumise suunas. Keskus peab vanakraamikauplust ning rahastab selle tuludest keskkonnaharidust.

Päris vanasti oli kõikvõimalike esemete taas kasutamine loomulik elu osa – kõike kasutati, kuni sai, ning pärast “esimest elu” leiti esemele tihtipeale järgmine rakendus. Nõuka-ajal oli jälle omamoodi sundtaaskasutus, sest midagi polnud saada. Seega pole taaskasutus kui nähtus meile võõras.

Ometi näeb Tallinna Taaskasutuskeskuse juhataja Erik Sikk keskuse korraldatavatel tarbimiskoolitustel, et noorematel põlvkondadel, kes sündinud juba tarbimishiskonna ajastul, on asjad säästva suhtumisega väga viltu.

Siku meelest on hirmuäratav, kui kergekäeliselt tänapäeval asju ära visatakse. Valitseb arusaam, et keegi kusagil sorteerib ja lammutab ja teeb sellest materjalist midagi. Tegelikult toimetatakse aga tohutu kogus kasutamiskõlblikke esemeid prügimägedele. Ja see on veel parem variant. Kurvemal juhul – ja viimasel ajal üha sagedamini – satub ära viisatu lihtsalt loodusesse: maanteekraavi, metsa alla.

Kes ei usu, vaadaku enda ümber. Kasvõi autoaknast – kii-

Taaskasutuskeskuse projektid

Lisaks kauplusele ja käsitöökojale töötab MTÜ Tallinna Taaskasutuskeskus ka mitmete projektide kallal.

Hetkel on käimas:

- Euroopa Liidu INTERREG IIIA projekt “Uus Elu - Uusi Elämä”, mille eesmärk on vähendada jäätmete hulka ja toetada inimeste hoiakute muutumist, suunates

neid loodusvarade mõistlikuma tarbimise poole.

- Plaanitakse välja töötada täiskasvanute säästva tarbimise koolitusprogramm, milleks tuleb toetada Hansapanga praegu käimasolevast “Miljonisaju” kampaaniast.
- Pikaajaline abipakkide tegevuse projekt suurperedele.

Muuhulgas müüb Taaskasutuskeskus täiesti töökorras koduelektroonikat.

2 X ALARI RAMMO

rel ajal me ju jalgsi enam ei käi. Praht ääristab meie teeääri igal kevadel aina rohkem. “Sest-peale, kui tarbimiskraanid lahti päästeti, on ühiskond liikunud üha suurema egokeskuse poole,” sõnab Sikk.

Enne Taaskasutuskeskust tegutses Sikk pikalt Eestimaa Looduse Fondis, kus korraldas muuhulgas sellise prahi koristamise talguid. Ühel hetkel löi aga

peas justkui lamp põlema. “Teiste järelt koristamine on lihtsalt tagajärgede likvideerimine, mis tegelikult suunab asju halvemusse poole,” ütleb ta. “Prügiloopijale paistab elu ikka ilus. Keegi teine ju koristab tema rämpsua. Nõnda kinnistub arusaam, et prahti maha jättes ongi kõik korras – hiljem tulevad vabahtlikud ja korjavad selle üles!”

Sikk mõtles siis, kui teeks hoopis suurtel maanteedel sellise kampaania, et loobiks kogu sodi metsa alt tee peale. Sellise otsu prügijõe nägemine ehk muudaks mõtteviisi?

Selle asemel tulid aga 2004.

Taaskasutuskeskuse kaupluse juhataja Külli Toom arutlemas, kas mänguasja eest küsida kümme või kakskümmend krooni.

aasta kevadel kokku kolm vabuhendust – Heateo Sihtasutus, Eestimaa Looduse Fond ja Caritas Eesti – plaaniga luua organisatsioon, mis muudaks Eesti elanike tarbimisharjumusi oluliselt säästvamaks.

Sündis Taaskasutuskeskus. Täna on Tallinnas Paide tänaval vanakraamipoodi ja vastuvõtupunkti pidava ning kümnetes tonnides kasutatud tarvetega opereeriva keskuse palgal juba 22 inimest.

Taaskasutuskeskus kutsub inimesi üles vältima üleliigset ostmist, arvestama oma otsuste mõjuga keskkonnale, kasutama asju korduvalt või aitama kaasa vanade asjade taas kasutamise-

◆ **Sikk mõtles siis, et kui teeks õige Tallinn-Tartu maanteel hoopis sellise kampaania, et loobiks kogu sodi teeäärse metsa alt tee peale.** ◆

◆ Taaskasutuskeskus pürib üha suurema professionaalsuse poole, lisaks löövad kaasa vabatahtlikud, keda on ligi 70. ◆

le. Vanakraamikaupluses võetakse vastu ja müüakse kasutatud, kuid korralikke ja puhtaid esemeid. Kasu on mitmepoolne: annetaja saab ära anda talle mittevajaliku asja, keegi teine leiab soodsalt endale vajaliku, loodusele tehakse sõbralik tegu ning annetatud esemete müügist laekuva rahaga viib Taaskasutuskeskus läbi keskkonnakasvatust.

Keskuse visioonis seisab, et oma tegevust tahetakse arendada üle Eesti. Täna on aga veel pealinnaski nii palju suun-

di, kuhu vaja liikuda, et 2007. aasta kulub ainult Tallinna peale ära, ütleb Sikk. Laienemiseks läheb siis, kui lao ja sorteerimiskeskuse mudel kindlalt töötab.

Taaskasutuskeskus pürib üha suurema professionaalsuse poole, lisaks löövad kaasa vabatahtlikud, keda on ligi 70. Alates finantsnõustajatest kuni tonnides saabuva tekstiili tötlejateni. Paljud neist on Sikule tunnistanud, et kontoriameti kõrval sellist tööd teha on väga lõogastav – rääkimata selle

käigus tekkivatest uutest mõtetest ja vaatenurkadest elule või heast enesetundest, mis kasulikke asju tehes saadakse. “Kui nüüd leiduks inimene, vabatahtlik muidugi, kes oleks võimeline vabatahtlike abilisi ohjama, siis sellist Taaskasutuskeskust just otsib. Teha oleks lõpmata palju!”

Sikk ei usu, et midagi olulist muutub sellest, kui inimkond arendab pelgalt keskkonnasõbralikumaid tehnoloogiaid, mis vähem toorainet kulutavad. “Kuigi see käib meie majandusmudeli ja ühiskonnakorralduse vastu, peaksime tarbimisühiskondades, eriti Läänes, tegema kiiremas korras tarbimise vähendamisega.”

Kuidas Taaskasutuskeskus end majandab?

50% Tallinna Taaskasutuskeskuse kogutuludest moodustab tulu taaskasutuskeskuse kaupluses müüdüd esemetelt, mida võetakse vastu eraisikutelt. Tuludega toetab keskus laste käsitöö- ja keskkonnaõpet Keskkonnakoolis. 50% keskuse tuludest on projektitulud ning annetused. Tallinna Taaskasutuskeskust toetavad nii erafirmad kui omavalitsused.

Allikas: www.taaskasutus.ee

“Ebaõiglus mulle ei meeldi!”

Madis Jürgen

Eesti Ekspress

MTÜ Eesti Sotsiaalprogrammide Keskuse juht Katri Tammekand räägib, kuidas tavaline inimene meie elu oluliselt muuta saab.

Järgmise jutuajamise käigus (mis leidis aset ühes nooblis vanalinna kohvikus) joodi ära kaks klaasitäit kuuma kakaod ja söödi ära mahukas tuututäis magusaid mandleid (Katri omad) ja käsitleti vägivalda probleemi nii kõlavalt ja ennastunustavalt, et lähemad kohvikunaabrid kaugematase laudadesse istuma kolisid.

Kas sa lapsest peast vitsa oled saanud?

Ikka!

Asja eest?

Siis tundus, et ei olnud asja eest!

Teed sa selle nahatäie pärast nüüd vanematele etteheiteid?

Mul ei ole kommet teha etteheiteid. Mul on komme asju ise teistmoodi teha. Mõnikord ei ole see sugugi lihtne...

Kuus aastat tagasi pidasid sa esimese loengu perevägivaldast. Mis vahepeal muutunud on?

Lähisuhete probleemid on osutunud ühiskonnas oluliseks teemaks. Selle üle enam ei naerda. Samavõrra kui pole

aktsepteeritud, et sa kedagi tänaval lööd, pole aktsepteeritud vägivald ka peresuhtes.

Mida vahepeal teinud olete?

Eestis on kodanikuühenduste eestvedamisel tehtud uuringuid, pakutud varjupaiga- ja tugigruppideenust perevägivalda ohvritele, tehtud kampaaniaid. Sinise silmaga pruudi kampaania oli meie tehtud. Oleme koolitanud politseinikke, sotsiaaltöötajaid ja paljusid teisi. Koostasime politseiga koostöös käsiraamatu, kuidas perevägivalda juhtumeid lahendada. Teema on nii oluliseks läinud, et riiklikul tasemel koostatakse praegu arengukava.

Missugustes Eesti kodudes tavaliselt vägivalda kohtab?

Võiks ju arvata, et enamasti asotsiaalide ja eluheidikute juures. Tegelikult kohtab seda iga-sugustes kodudes. Ka ülikoolide õppejõudude, tuntud poliitikute peredes...

Poliitikud on seejuures rohkem ohvrid või vägivaldne pool?

Vägivaldne pool.

No ja mis nõu sa siis poliitiku naisele annad, kui see päevast päeva nüpeldada saab?

Kõigepealt tuleb rääkida. Asjad tuleb omavahel selgeks rääkida või kui sellest ei aita, siis spetsialistilt nõu küsida.

Suhtluseks on ju ka selliseid viise, et mõlemad pooled

tunnevad ennast hästi, ilma et keegi haiget saab. Muide – psühholoogilt nõu küsimine on hoopis tugevuse märk, mitte nõrkus nagu meil sageli arvatakse.

Ja mis praktika näitab, kas pärast rääkimist midagi muutub või antakse kaigast edasi?

Mingi lahendus peab saabu-ma. Kas elatakse rõõmsalt edasi

Eesti Sotsiaalprogrammide Keskus

MTÜ Eesti Sotsiaalprogrammide Keskus tegeleb võrdõiguslikkuse teemadega, keskendudes eelkõige perevägivalda probleemi lahendamisele.

Selleks viiakse läbi avalikkuse teadlikkuse tõstmise kampaaniaid (näiteks palju kõneainet pakkunud reklaamid "Kui armastus teeb haiget" siniseks löödud silmaga pruudist), tugigruppe ja nõustamist perevägivalda ohvritele ning koolitusi teemaga seotud spetsialistidele nagu sotsiaal- ja lastekaitsetöötajad, poliitsei ja vabauhendused, samuti antakse välja info- ja õppematerjale.

Nelja tegevusaasta jooksul on keskusest abi saanud sadu perevägivalda all kannatavaid inimesi.

◆ Lähisuhete probleemid on osutunud ühiskonnas oluliseks teemaks. Selle üle enam ei naerda. ◆

No lahutamine ei ole ju tänapäeval väga keeruline asi. Avaldused sisse ja...

Vägivallasuhe on sõltuvussuhe. Vägivaldne pool rõhutab teisele, et kui me lahku läheme, ei saa sa elus hakkama. Ohvri enesehinnang on nii madalale viidud, et ta kardab tundmata tulevikku rohkem kui praegust vägivaldset suhet.

Ja see ka, et kui naine läheb lastega ära, siis hakatakse tänitama: kuidas sa nii tegid! Sa jätsid lapsed ilma isata!

Lahkuminek otsus on tihti väga tõsine väljakutse.

Sa julgustad inimesi lahku minema?

Kui ühiskond on selline, et perekond ei kesta eluaeg, tuleb aidata inimestel kriisihetkel leida uusi ellujäämis-strateegiaid. Et nad näeksid elus positiivseid külgi. Et lapsed särasiilmelt edasi elaks. Et eneseusk uuesti üles leitaks.

või minnakse lahku. Kaua kestnud vägivalda puhul, olgu vaimne või füüsiline, ei ole sageli teist lahendust kui suhte lõpetamine. Mis on parem: kas lõputu õudus või õudne lõpp?

Mis probleeme veel kodanikualgatuse korras parandada annaks?

Vaata, kui palju Eesti inimesi läheb välismaale raha teenima. Vaata, kui palju on lapsi, kes elavad koos ühe lapsevanemaga või hoopis vanavanemate juures, sest ema või isa teenivad välismaal raha. Mis on selle sotsiaalne hind? Kas välismaa-töö ikka kaalub üles selle, et laps kasvab üles ilma isata või emata?

Kuidas saab kodanikualgatuse korras seda olukorda parandada?

Meil räägitakse edulugusid. Vähem räägitakse, et pered on lahku läinud või on välismaalt tühjade kätega tagasi tulnud.

Veel mõni valdkond?

No näiteks hariduse küsimused. Et kui kõik tahavad teha tööd kontorilaua taga ja igasugune kätega tehtud töö on out.

Samal ajal oleme selle vastu, et meile tuleks sisse võõrtööjõud.

Siin ei peaks negativismi ja keelamisega lähenema – et ei tohi jne. Peaks julgustama inimesi õppima ameteid, mille käigus oma kätega midagi materiaalselt luuakse. Nii tore on ju ise midagi valmis teha!

Mismoodi peaks kodanikuühendus oma tegevust korraldama, et sel oleks tulemusi?

Kõigepealt peab olema idee, millesse sa usud ja tahad ellu viia. Ja sul peab olema mõttekaaslasid. See perevägivalda-asi poleks edenenu, kui oleks olnud ainult 1-2 inimest. Ja muidugi pead teemat väga hästi tundma.

Et tehke aga MTÜ ja hakeke maailma parandama?

Alati pole vaja teha MTÜ-d. Piisab, kui sa teise inimese ära kuulad ja julgust annad. Sa ei oska arvatagi, millal sinust võib sõltuda, kas teine inimene saab õige teeotsa kätte ja jaksab edasi elada või ei. ◆

Külaaseme külarahvas tegi tagurpidi kolhoosi

Villu Päärt

Postimees

Igaüks tõi midagi kaasa. Lauajuppe, kive. Mõni andis raha.

Kui Tartumaal Külaaseme küla mullu küla keskele Põrgumäele külamaja ehitati, oli see nagu tagurpidi kolhoos. Nii ütleb külavanem Mihkel Tuul. “Kolhoosist vedasid kõik endale seljas kraami koju. Nüüd töid kõik kodust asju külale.”

Enne 2005. aastat nokitsesid Külaasemel igaüks omaette. Külla on sisse kirjutatud 30 inimest, peale selle suvitajad.

Külaaseme on ajast aega olnud ääremaa – Konguta ja Nõo valla piiril. Külla tuleb kaks teed, aga viletsamal aastal võib juhtuda nii, et kevadel muutuvad mõlemad ühekorraga läbimatuks mülgasteks.

Vallakeskuse Annikorul on 11 kilomeetrit, lähim bussipeatus 4,5 kilomeetri kaugusel. Poest ei maksa rääkida. Kunagi ammu käis lavka.

Tartus bussijuhiametit pidav Tuul sattus kaks aastat tagasi liikumise Kodukant koolituse-

le, mil pealkiri Säde küladesse. “Mind huvitas, miks igal pool mujal külaelu liikus, aga meil mitte midagi,” ütleb ta.

Koolituselt saadud ülesanded kaasas jooksis ta mööda Külaaseme ja kutsus teisi endale appi.

Sealt hakkas külarahvas koos käima ning järgmise sammuna asutati külaselts. Viidi sisse heategude raamat – mida keegi saab küla hüvanguks teha või anda.

Esimene sissekanne oli – Ants ja Sirje Pihlap andsid oma talu maadest külale kasutada Põrgumäe nime kandva platsi, kus kasvab suur uhke mänd.

Esimeseks küla jaanituleks annetas Anne

Parv oma sauna – selle võis lammutada ja lõkkesse kanda.

Põhiküsimus oli: kas külarahvas tuleb kaasa, märgib Tuul.

Tuli. Kui eelmisel suvel hakati külaplatsile külamaja ehitama, ei tulnud vabatahtlikest ehitajatest puudust.

Koolitöö lõpuks tuli Tuulel projekt kirjutada, selle abiga saadi Hollandi fondist 10 000 krooni – külamaja katuse plekk, seinete kärtspunane värv, osa peitsi ja vundamendi saalungilauad. Kõik muu tuli külaelanikelt.

“Hullud mehed. Vahel toksid siin pimedani välja. Naised peaks neid elu lõpuni kätel kandma,” ütleb Sirje Pihlap. Mõni vanem mees oli nii innuga asja juures, et tervis hakkas ülepingsutusest streikima.

Poolteise kuuga valmis saanud külamaja sobib ka vabaõhunaitemängude lavaks – romantiline kaunitar saab aknaugust õhkavat monoloogi ette kanda, kui tarvis. Lavataguses ruumis saab kostüüme vahetada või külaseltsi koosolemise

◆ **“Mind huvitas, miks igal pool mujal külaelu liikus, aga meil mitte midagi.”** ◆

korraldada. Sai natuke uhkem, kui esialgu plaanitud.

Näitemäng on tuleval suvel tõsiselt plaanis. Kavas on ette kanda Ants Pihlapi ema kirjutatud tükki “Suhkur”, suhkrupeedi koristamisest 1953. aastal. Kolhoosi ajal olla seda kahel korral suure menuga lavale toodud.

Kohalikku ajalugu kogunud Sirje Pihlap ütleb, et kahju – vanadel inimestel jäi küla uus ärkamine nägemata. Nemad olid rääkinud, kuidas enne sõda Külaasemel olid suured peod ja

särtsakas külaelu.

Eelmisel suvel oli Külaasemel Konguta valla külade päev – külaselts täiega rakkas. Päeva peale jõuti registreerida 356 külalist. Plats oli rahvast täis ja pidu käis hommikuni.

Esimene Külaaseme vastlapäeva järel on sel talvel kavas korraldada matkajatele suusapäev – kupaoline maastik on suusatamiseks lihtsalt loodud. Kevadel kavas teha puupäev, õppida sarapuust mööblit tegema

Kolm 50. juubelit on suvesse edasi lükatud, et neid siis ühiselt külaplatsil pidada. “Pidu peab nagu pulm olema,” ütleb Sirje Pihlap, üks suvel juubeldajatest.

Seepeale lisab Mihkel Tuul, et peaks hakkama ka teistele küladele külaelustamise teenust pakkuma.

“Nüüd tuleb sind tagasi hoida!” manitseb Pihlap.

Kuid külavanema järgmine mõte on, kuidas korraldada mõistlikku tegevust poisikestele, kes küla närve mootorrataste põristamisega kurnavad. Lähedal on Kulbilohu krossirada. Tuulel on juba plaanid peas valmis. ◆

Külaaseme külavanem Mihkel Tuul puhus Kodukandi koolitusega külale uue hinge sisse.

Lüganuse vaim vs. raha võim

Rein Sikk

Eesti Päevaleht

Lüganuse Tagaküla seltsingust on pooleteise aastaga saanud arvestatav jõud, mis aitab põlisväärtuste hoidjail raha võimule vastu seista.

Ida-Virumaa veerel asuva Lüganuse vägeva vaimu mõistmiseks tuleb pimedal ajal küla poole sõita.

Paremal pool teed Kiviõli ümbruses on kilomeetrite pikkusest koledad karpmajad vaheldumisi kirbeid keemiatööstuse aroome levitavate tehastega. Vasakul põliskülade hooldatud aiad. Põldude veeres aastatuhandete vanused ohvrikiivid, kalmed. Maa all kaevanduskäigud. Piirkonna elusoon – Puritse jõgi on aastasadade vältel olnud nii Eesti puhtaim kui ka reostatuum.

Lüganusel on Eestile omase külaelu ja eestluse hoidmine puhtalt ellujäämise küsimus. Vähemasti läbi poole sajandi. Selles keskkonnas peavad vastu vaid tugevad.

Lüganuse Tagaküla rahvaliidkumine algas 2005. aasta juunis, mil kohalik rahvas korraga avastas, et juriidilise korrektsuse varjus on küla keskele kavandatud... paekarjäär. Keegi polnud kohalikke sellest korrektselt teavitanud, rääkimata nende huvidega arvestamisest. Tume tulevik ähvardas kaevude kuitsjäämise, tolmu, müraga.

Nädalaga saadi Tagaküla poolesajalt perelt poolsada protestiallkirja ja loodi seltsing. Niimoodi mindi rahvakoosolekule, kus arendajad viimaks soostusid kohalikega rääkima.

Kui seltsingu eestkõneleja, soome ja inglise keele õpetaja Kaja Toikka tol koosolekul saali

Lüganuse Tagaküla seltsingu eestkõneleja Kaja Toikka seisab kodukandi eest ja rahavõimu laiutamise vastu.

EPL

ette astus, valitses segadus ning sumin. Pooldajad pooldasid, vastased vastandusid. "Ju karjääri asutajad arvasid, et üks lüpsinaine jutt tuleb," meenutavad seltsingu asutajad täna.

Nahkpintsakus õpetajanna kinnitas oma teravad silmad arendajatele, hakkas laduma juriidilisi termineid, paragrahve ja uuringute tulemeid nii, et tekis silmapilkne vaikus. Täitmata seadusesätete, ähvardavate ohtude rida sai oi kui pikk. Arendajate suud vajusid lahti. "Ju lootsid, et oleme kerge vastane, lihtsalt mütsiga lüüa, aga võta näpust," meenutatakse täna.

Kaja Toikka aga meenutab, et kõne ettevalmistamiseks käis ta mitmel konsultatsioonil, anus abi ühinguilt, organisatsioonidelt, kes oma kodupaiga kaitsmisega hakkama saanud.

Külarahvas tellis uuringuid, täitis pabereid, esitas vaide, kandis protestisõnumitega T-särke, korraldas Lüganuse ajaloo esimese piketi. Suve lõpuks saavutati, et volikogu, mis oli karjääri

Lüganuse Tagaküla seltsing

- 50 liiget, kümnekond aktivisti.
- Eestkõneleja - soome ja inglise keele õpetaja Kaja Toikka.
- Seltsing peatas paekarjääri rajamise Lüganusele, seisis edukalt vastu elamurajooni rajamisele Puritse hiiemäe veerule.
- Korraldas külas liikluse ohutumaks, lasi paigaldada liiklusmärgid.
- Osaleb uute kaevandustega seotud aruteludel.
- Tähistab märtsis tõenäoliselt just Lüganusel O. W. Masingu poolt välja mõeldud Õ tähe 220. sünnipäeva konverentsiga.

avamiseks loa andnud, mõttes ümber. Rohkem pole karjääriarendajad küla vahel nähtud.

Järgnesid edukad kohalikud valimised, seltsing hääletas esindaja volikokku. Siis edukas võitlus Puritse hiiemäe elamurajooni rajamise vastu. Ees on kohaliku hüdroelektrijaama omaniku ohjeldamine, pealetungivate kaevanduste vastu seismine.

Tagantjärele võib palju vaielda, kas karjäärist küla ligilad ning uusasumist hiiemäe veerel külarahvale ka kasu olnuks. Aga üks on kindel: arendajad pöörasid juba alguses rahva arvamusse enda vastu sellega, et ei hoolinud põrmugi kohalikega suhtlemisest, inimeste teavitamisest. Ja see tee ei saagi edule viia.

Kõigest sellest rääkis Lüganuse noortemajas seltsingu aktiiv. Lisaks õpetajast Toikkale endine kaevur Ants Nurk, kauplusejuhataja Katrin Proode, tootmisjuht Margo Pärtna, klienditeenindaja Lidia Tauer.

Täiesti tavalised Eesti inimesed, kes võrreldes pooleteise aasta tagusega on hakanud uskuma oma võimalustesse ja tegudesse, on aga saanud enesekindlamaks, isepäisemaks. "Me ei taha muud kui oma külas rahulikult elada," ütlevad nad.

Ja mis kõige tähtsam, külarahvas on hakanud omavahel suhtlema, oleme nüüd head sõbrad, varem ütlesime vaid tere, meenutatakse laua ääres.

Laua ümber aga hõljub Lüganuse vägevaks saanud vaim. ❖

❖ **Tume tulevik ähvardas kaevude kuitsjäämise, tolmu, müraga. Nädalaga saadi poolesajalt perelt poolsada protestiallkirja ja loodi seltsing.** ❖

Tudengiliider võitleb mugavuse tsooni vastu

Priit Pullerits

Postimees

Mullu suvel sai Mairi Jüriska, keda ehivad blondid õlgadeni kiharad ja hambal läiklev kristall, laval kaheksajapealise huilgava rahvusvahelise seltskonna ees liitrisest kannust sahmaka vett otse lagipähe. Silme eest, mis seal salata, tahtis seepeale isegi mustaks minna.

Ometi väidab Jüriska: “See on olnud mu elu üks eredamaid hetki.”

Too veesahmakas ei tähendanud külma duši. Hoopis vastupidi: see rituaal tähendas tunnustust. Ühena kaheksateistkümnest kandidaadist, kes olid pääsenud läbi tiheda sõela lavale valimiste viimsesse vaatusse, pääses ta kuue väljahõigatu sekka.

Mairi Jüriska, kes aasta tagasi lõpetas Tartu Ülikoolis riigiteaduse bakalaureuse-õpingud, oli maandanud maailma suurima tudengiorganisatsiooni AIESEC globaalsesse juhtkonda.

Ühenduse 57-aastase ajaloo jooksul oli see alles teine kord, mil eestlane nii kõrgele kohale jõudnud. Enne teda on saanud samaga hakkama Minni Tint.

Tööpöld, mis Jüriskale avanes, on hiiglaslik. Rohkem kui 800 ülikooli 20 000 tudengit liitve AIESEC ei vahenda aastas üksnes tuhandeid rahvusvahelisi praktikaid, vaid annab noortele unikaalse võimaluse

arendada liidrivõimeid ja juhtimisoskusi, mis hilisemas elus, olgu äri-, riigi- või kolmandas sektoris, marjaks ära kuluvad. Seda ühe suure eesmärgi nimel: muuta ümbritsev maailm paremaks.

Kõigest 23-aastase Jüriska tõusu AIESECi etteotsa võib pidada ka uue ajastu üheks iseloomulikuks märgiks. Kui kümneni tagune noorte põlvkond nägi oma kutsumust bisnises, siis nüüdne elluastuv generatsioon tajub üha rohkem võimalusi oma panuse andmiseks mittetulundussektoris. Olgu jutt Heateo või Terve Eesti sihtasutusest, Eesti Euroopa Liikumisest või Arengukoostöö Ümarlauast, külaliikumisest Kodukant või EMSL-ist (ja seda nimekirja võiks pikalt jätkata) – neid kõiki veavad alla 30-aastased.

Jüriska teekond AIESECi etteotsa, kus tema vastutada on ühenduse arengud Põhja-Ameerikas ja Lääne-Euroopas, on kulgenud kiirelt, kõigest nelja

◆ Võib ju Aafrikas toitu jagada, aga ühel heal päeval tahaks tegelda sellega, kust tuleb vaesus ja kuidas seda probleemi lahendada. ◆

aastaga. Ent sellest napist ajast on piisanud, et muuta nii teda ennast kui tema vaateid elule.

Sõögipaus pikemaks

Põhiline muutus seisneb tema sõnul selles, et Kadrioru saksa gümnaasiumis õppides ning värskes TÜ tudengina piitsutasid Jüriska ambitsioonid tagant edukuseihalust. Ja edukus, tunnistab ta, tähendas tollal peami-

Mairi Jüriska (23)

- Lõpetanud Kadrioru Saksa gümnaasiumi 2002, oli lõpuklassis õpilasmavalitsuse president
- Astus 2002 TÜ õppima riigiteadust, sai bakalaureusekraadi 2006 algul
- AIESECi liige aastast 2004
- AIESEC Tartu president 2004
- AIESEC Eesti president 2005
- AIESEC International Põhja-Ameerika ja Lääne-Euroopa regiooni direktor 2006
- Hobid: lugemine, mediteerimine, sport
- Vallaline

selt seda, et “teen tähtsat tööd ja teenin palju raha”.

Noist ihalustest pole nüüdseks enam midagi järel.

Jüriska pisut mina-kesksete eluvaadete muutumine meiepõhisteks on ootuspärane, kui arvestada, et iga järgnevat suurt sammu oma tegevusjadas on ta võtnud tagamõttega rebida end välja mugavustsoonist, kuhu elu nii hõlpsalt paljusid nüüdisajal suunab.

Esimesed võitlused ühise heaolu nimel pidas ta tegelikult juba abiturientina, mis saavutas kooli õpilasmavalitsuse presidendina selle, et söögivahetund tehti viie minuti võrra pikemaks.

Tartu Ülikooli õppima siirdudes ihkas ta hing lisaks õppetööle hankida samuti avaramat elu-

kogemust. Kuid mitte korporatsioonides. Nonde ridades ei näinud ta teab mis erilisi arenguvõimalusi.

Nii sattus Jüriska esmakursuslasena ühel septembriõhtul AIESECi infotundi, mis kütkestas kohe algusest peale. Tiheadad kontaktid erasektoriga, rahvusvaheline haare ja võrgustik üle maailma – need tundusid kõigiti meeltnööda. “Nägin seal võimalusi eneseteostuseks ja samuti võimalust teha asju, mida varem polnud teinud,” tunnistab ta.

Maailm ratastel

Tal ei tulnud lootustes pettuda. Verisulis liikmena sai ta ülesandeks rääkida Tartu ettevõtteid nõusse, et need võtaksid välismaalt tööle praktikante. Polnud kerge helistada suurte firmade hõivatud juhtidele, meenutab

Mairi Jüriska osaleb läbi AIESEC-i tegevuse rohkem kui 20 000 tudengi juhtimises.

MIHKEL MARIPUU/POSTIMEES

Jüriska, ja veenda, et need vee-daksid ligi tunni esmakursusla-sega, kes üritab neile raja tagant tööle sokutada tudengeid, keda ta pole ise näinudki.

Pooleaastase müügitöö tule-mus oli küll ümmargune null, ent ei löönud teda verest välja. Järgmiseks võttis Jüriska veda-da pooleteiseks aastaks projekti "Maailm ratastel". Eesmärk oli tuua kümnest välisriigist Eestise kümme noort ning sõidutada neid ühest koolist teise, kus nad tutvustaks oma kodumaad ning avardaks siinsete noorte aru-saama teistest kultuuridest.

"Kõik, mis tolles töös oli, oli tegelikult see, mida ma ei osanud teha," mäletab Jüriska. Ent lisab: "See oli kogemus, mis on mind mugavustsoonist välja vii-nud."

Neid kogemusi tuli ridami-si veel ja veel. Kandideerinud

edukalt AIESEC Tartu presi-dendiks, saavutas ta tol kohal ajaloo parimad tulemused, olgu mõõdupuuks liikmete arvu suu-rendamine või praktikavahetus-te edendamine.

Järgmise sammuna muga-vustsooni lõhkumisel, aasta hiljem, kerkis ta juba AIESEC Eesti presidendiks. See tähendas täiskohaga tööd, kus ameti-reisid nõudsid teinekord toetust ka ema rahakotist. Poole aasta jagu tõukus seetõttu edasi isegi ülikooli lõputöö kaitsmine.

Samal ajal kõrgkooli lõpe-tamisega küpses Jüriska peas mõte püüelda AIESECi üleilm-sesse juhtkonda.

Poiss-sõbrast lahku

Ent see polnud karjerism ega ka kooliplikalik edusoo-v, mis tagant kannustas. Innusta-jaks oli hoopis senise tegevuse

käigus mõistetu, et iga viimane kui minut, mis ta oli oma elust AIESECile pühendanud, oli end mitmekordselt ära tasunud.

"Tean, mida teha oma eluga, ja näen oma panust," selgitab Jüriska. "Sellest midagi kasuli-kumat on raske leida."

Sihikindlus – ja mis peami-

ne, mugavustsoonidest välja-murdmine – viis sihile. Jüriska sai viimaks veesahmaka pähe ning kolis möödunud suvel ühena AIESECi 22-liikmelisest liiderkonnast Hollandisse Rot-terdami. Tõsi, see tähendas ühtlasi kainelt kaalutletud ot-sust, et poiss-sõbrast tuleb lahku minna. Nii kaugelt maalt suhet naljalt elus ei hoia.

Ent samas, nagu Jüriska ise mõönab, on temast saanud muutuste agent. "Tunnen, et olen valmis noor inimene, kes teab, kuidas ühiskonnas posi-tiivseid muutusi ellu viia," lausub ta. "Mind huvitavad küsimused, mis puudutavad vaesust, haridust, maailma eri osade arengut – need on küsi-mused, mis vajavad süsteemset lähenemist. Võib ju rohujuure-tasandil Aafrikas toitu jagada, aga ühel heal päeval tahaks tegelda sellega, kust tuleb vae-sus ja kuidas seda probleemi lahendada."

Seega ei kõla Jüriska suust sugugi liialdatuna AIESECis nappide aastatega saavutatud äratundmine – ei, koguni veen-dumus –, et temasugunegi noor inimene võib olla maailmapa-randaja. "Ja see pole midagi ülespuhutut," kinnitab ta, "vaid selge ambitsioon. See on lõputu teekond, mis on pigem elufilo-soofia."

Teekond, mis saab olema mitte ainult pikk, teab Jüriska, vaid ka konarlik. Teekond, mis ei kõiguta üksnes tema, vaid küllap ka teda ümbritseva maa-ilma mugavustsooni.

Mis on AIESEC?

- rahvusvaheline üliõpilasorganisatsioon, mis võimaldab noor-tel avastada ja arendada oma potentsiaali;
- esindatud rohkem kui 800 ülikoolis ja ühendab üle 20 000 tudengi;
- tunnustatud ÜRO poolt kui maailma suurim üliõpilasorgani-satsioon;
- ühendus, mis pakub oma liikmetele iga aasta üle 5000 juh-timisrolli ja vahendab 4000 üliõpilast läbi rahvusvahelise praktikavahetuse;
- organisatsioon, mis arendab eestvedajaid ja loob kultuuri, mis innustab noori ühiskonnas positiivseid muutusi ellu viima.

Allikas: Kristiina Kruuse

Elulised kokkupuuted Eluliiniga

Jüri Pino
ajakirjanik

Millalgi oli ühistransport üle külvatud kuulutustega - "Enne kui otsustad, helista", küljes Eluliini number. Need olid head kuulutused. Kohe ja kergesti mõistetavad. Vähemalt siin maal, sest nagu juba "Tõest ja õigusest" teada - kui eestlase elu kisub karmiks, mõtleb ta kindlasti võimalusele minna koos nööriiga metsa ja enam mitte naasta.

Enesetappude arvu poolest oleme maailmas kõrgel kohal. Üldse on selles topis palju ugrimugrisid. Rahvuslik omapära. Jultunud väide küll, aga küllap on paljud mõelnud, et: aitab küll.

Ning "Sisyphose müüdi" esimest lauset teab kindlalt igaüks, kes ennast harituks peab - "On üksainus tõesti tõsine filosoofiiline probleem: enesetapp."

Aga enne kui otsustad... See on hea ja mõistlik mõte.

Tuli üllatusena, kui kunagi üks sõber - oi, me ei mõelnudki enesetappule, päike paistis ja kõike oli, aga arutasime teemat kuidagi küll, keegi tuttav oli just... - rääkis, et temagi on kunagi toruvõtmise tegelnud. Vabatahtlikuna. Eluliin on puhalt vabatahtlik, riigiväline ettevõtmine.

Minul läks kurku. Helistavad?

Helistavad, ütles sõber. Ei, muidugi ei ripu pidevalt keegi

Roman Krõlov, peatselt psühholoogia magistriks saav Atolli keskuse rehabilitatsioonijuht ja Eluliini vabatahtlik, üks Eesti aasta vabatahtlikest 2005.

ALARI RAMMO

toru otsas. Aga tuleb kõnesid.

Noh?

Mis noh?

Mis sa neile ütled? Et - mõtle veel, elu on ilus, päike paistab, bla-bla-bla...

Mina läksin enamasti seda rida, et küsisin jõhkralt vastu: aga kuidas te kavatsete seda teha? ütles sõber. Siis hakkab inimene mõtlema, kui kole on surra, olgugi vabatahtlikult, üle-

Elujõud miinus enesetapp

Suitsiidikalduvus iseloomustab rahva elujõudu, stressitaluvust ja oskust toime tulla. 1994. aastal toimus Eestis 41 enesetappu 100 000 elaniku kohta, 2005. aastal oli see suhtarv 20,3. Samas on suitsiidimõtetegevate inimeste hulk ekspertide hinnangul kümneid kordi suurem suitsiidi üritajatest.

Eluliini poole võib pöörduda abi saamiseks anonüümselt ja tasuta. Helistajaid on kõikidest ühiskonnagrupidest.

Usaldustelefon on eesti- (655 8088) ja venekeelne (655 5688). 2005. aastal helistas kokku 3187 inimest. Uimasti- ja HIV probleemide telefoninumber on 1707.

Abivajajaid nõustavad erikoolituse läbinud ja vastavalt isiksuseomadustele välja valitud vabatahtlikud.

Suitsiidide ja suitsiidikatsete trend Eestis on olnud viimastel aastatel langev. 1995. aastal oli Eestis 455-500 enesetappu, 2005. aastal 280. Eda Mölder: "See pole muidugi ainult meie teene, lihtsalt elu on läinud paremaks. Meie oleme vaid see telefon, kus alati võtab toru inimene, kellele saab rääkida."

pea läheb tal meelest ära see tahtmine kohe ja kiiresti maailmast lahkuda. Sõnaga, ta hakkab millestki muust rääkima, hakkab lihtsalt rääkima ja enamasti läheb tal siis kergemaks. Või küsid, kas kiri on ikka tehtud - hüvastijätukirja kirjutamine aitab ka hulluse peast välja saada.

Kindel? küsisin mina.

Sõber kehitas õlgu. No kust sa tead? Ajad järgmistel päevadel politseikroonikat näpuga taga? See on vaid tunne, et kui inimene toru ära paneb, siis paneb teisest käest nööri ka ära.

Räägib Eda Mölder, MTÜ Eluliin

Mitu kõnet päevas Eluliin saab?

Olenevalt päevast 3-14 kõnet. Eri-
neva pikkusega, on 10-20 minutit, on
tund, aga võib olla ka kolm-neli tundi.

Mida te helistajale soovitate?

Kõigepealt pakume ikka emotsionaal-
set tuge ja ärakuulamist, siis probleemi
arutamine, erinevate vaatenurkade otsi-
mine probleemile, inimese julgustamine,
lahenduste leidmiseks või elluviimiseks.

Mida tähendab telefonivastaja psühholoogiline koolitus?

Et saada vabatahtlikuks, tuleb läbida
baaskoolitus, kus antakse põhimude-
lid inimeste kuulamiseks. Edasi käivad
nõustajad supervisioonis ja igakuistel
täiendkoolitustel.

On tagasiside kah olemas, kas saab lollid mõtted peast?

Ei kasutaks sõna loll. Vahel on taga-
saside selline, et inimene helistab mingi
perioodi jooksul korduvalt, kuni kriis
möödub. Siis on võimalik aru saada, et
asjad on läinud paremaks. Vahel heli-
statakse ja palutakse tänada kedagi, kes
N. päeval valves oli.

■ Siis hakkab inimene mõtlema, kui kole
on surra, olgugi vabatahtlikult, ülepea
läheb tal meelest ära see hirmus
tahtmine kohe ja kiiresti maailmast
lahkuda. ■

Mina mõtlesin. Aga miks sa
sinna läksid, ise sihuke... noh,
mitte just maailmavalulise ole-
kuga mees.

Ma olen ise ju eestlane, ütles
sõber. Mul käivad ka mõtted.
Sul käivad. Kõigil käivad. Maa-
ilma on lihtne mustaks mõelda.
Ju ma tahtsin ise ka neid mõt-
teid peletada. Aitas. Sina siis ei
mõtle?

Ma olin parem vait.

Üks teine kord helises talitu-
ses telefon. Lauakas. Küsitigi
mind ja küsiti, kas mul on väga
sant olla.

Oli küll. Maailm oli must ja
maa samuti.

Ma lugesin eile teie kolumni,

seletas telefon, ja mulle tundus,
et teil on väga halb tuju ja mus-
tad mõtted. Ma olen ise Eluliinis
vabatahtlik olnud ja...

Ning mees vestles minuga.
Kannatlikult ja justnagu eimil-
lestki üle poole tunni. Võib-olla
asjatult, sest ega need mõtted nii
mustad olnudki, aga... sellest jäi
hirmus helge tunne. On olemas
head inimesed, räägitaugu mis
tahes. Võib neile helistada küll.

Et ei juhtuks nii, nagu kolm
suve tagasi, kui ma pidin oma
naabrimehe kõvasti ümber kae-
la ja soojaveetoru seotud käte-
rätiku pooleks lõikama.

Poodu teeb kukkudes tuhmi
mütsu. Ja oli juba liiga hilja. ■

MTÜ Eluliin

- Vabatahtlikke u. 90
- Missioon - suitsiidide ja
suitsiidikatsete arvu vä-
hendamine Eesti elanike
hulgas läbi nõustamistee-
nuse osutamise. Samuti
prostitutsiooni kaasatu-
tele suunatud nõusta-
misteenused ja nende
tagasitoomine legaalsele
tööturule.
- Eluliin sai projektina
alguse aastal 1995. Sa-
manimeline mittetulun-
dusühing asutati projekti
tegevuste jätkamiseks
aastal 1997.
- Annab nõuandeabi ka
prostitutsiooni sissemäs-
sunutele, HIV-viirusega
inimestele, kriisiabi pere-
kondlikes probleemides.

Vabaihendused ja avalikud teenused

Nagu Eluliin nõustab kriisi sat-
tunud inimesi ja nende läheda-
si ning aitab uimastisõltlasi ja
seksitöötajaid tagasi normaalse-
le elule, nii osutavad ka paljud
teised vabaihendused Eestis
avalikke teenuseid, aidates sel
moel lahendada mitmeid valu-
said probleeme.

Seni tegutsevad vabaihen-
dused kõige enam sotsiaalhoo-
lekande, kultuuri- ja haridus-
valdkonnas, aga head näited
ei piirdu kaugeltki ainult nende
teemadega.

Küsimus ei ole selles, kas
mingit avalikkusele olulist tee-
nust peaks osutama riik, kohalik
omavalitsus, vabaihendus või
erafirma, vaid selles, kes seda
kõige paremini teeb. Ühendus-
tel on teenuse osutajana sageli
eeliseid teiste ees: enamasti va-
hetu kontakt teenuse tarbijatega
(mõnelgi juhul on nendeks siht-
rühmad, kelleni riigil raske jõuda
– näiteks uimastisõltlased, HIV-
positiivsed jt), seeläbi suurem
ekspertiis ja inimlähedus, samuti
paindlikkus, mis võimaldab
kiiresti reageerida muutunud
vajadustele. Olles vabad ko-
hustusest kasumit suurendada,
saavad ühendused keskenduda
valdkondadele, mis finantstulu
ei tööta, kuid on olulised ühis-
konna heaolu seisukohalt.

Avalike teenuste üleandmisel
vabaihendustele annab riik või
omavalitsus üle teenuse täide-
viimise ja selleks vajalikud res-
sursid, kuid säilitab ise kontrolli
ja vastutuse teenuse pakkumise
eest. Võimalik on üle anda nii
mõni juba toimiv teenus kui
hakata ühenduselt tellima uut,
nende välja arendatud ja vaja-
likuks osutunud teenust.

2006. aastal valmis EMSLis
ühendusi ja avaliku sektori esin-
dajaid kaasates "Avalike teenus-
te üleandmise hea tava", kust
protsessi parimate tulemustega
läbiviimiseks leiavad soovitusi
nii ühendused kui riigi ja oma-
valitsuste esindajad. Loe lähe-
malt www.ngo.ee/teenused.

Tony tegi, tehkem järele!

Kaarel Tarand

Kultuurilehe Sirp peatoimetaja

Ühendkuningriigis tekitab kolmas sektor 10% rahvuslikust rikkusest ehk sisemajanduse kogutoodangust. Reeglid, mille järgi vabaihendused, sotsiaalsed ettevõtted ja vabatahtlikud tööd teevad, on detailsed, ning saadaolevad toetused mitmekesised ja Eesti mõistes hiiglaslikud.

Ometi leidis Tony Blairi valitsus, et seda kõike on vähe ja möödunud aasta mais asutati peaministri otsealluvusse, riigikantseleisse eraldiseisev kolmanda sektori büroo, mida juhtiv Ed Miliband on sisuliselt portfelli ministri volitustega poliitik.

Tegevust peaks jätkuma, sest samal ajal jõustus ka uus heategevuse seadus (Charity Act) ning summa, mida kavatakse lähiaastail kolmanda sektori arengusse investeerida, ulatub miljarditesse naeladesse (ainuüksi noorsoo vabatahtliku tegevuse arendamiseks suunatakse kolme aastaga 100 miljonit naela ehk ca 2,3 miljardit krooni – elanikkonna suurus arvestav võrdlusarv Eesti jaoks oleks ca 50 miljonit krooni).

Milles asi? Kas neil seal maailma ühes vanimatest järjekindlastest demokraatiamaadest polegi juba kõik vajalik järje peal? Ju siis pole, kui vaja on teema peaministri ja valitsuse otsealluvusse tuua. Võrdluseks: Eestis on poliitiliselt ülioluline teema toodud riigikantselei struktuuri kahel korral. Esmalt 1995, kui asutati eurointegratsioonibüroo, mis pidi koordineerima ametkondade ettevalmistustööd liitumiseks ELiga.

Hiljem, aastal 1999 eksisteeris ajutiselt haldusreformi büroo, mis Väino Sarneti juhtimisel pidi ette valmistama kõik vajaliku omavalitsuste mõistlikuks ümberkorraldamiseks (mis nurjus, sest tugevad omavalitsused oleksid vähendanud erakondade võimu).

Enam-vähem sama staatusega asutustena võiks käsitleda ka portfelli ministrite büroosid, mis meil on tegelenud valdavalt rahvastiku- ja regionaalpoliitika teemadega.

Niisiis, Eesti vabaihenduste manifest Riigikogu valimiste puhuks jääb oma nõudmistest ja soovides üsna tagasihoidlikuks, kui võrrelda Briti saartel saavutatuga. Senise praktika põhjal võib öelda, et kui teema pole otse peaministri juures ja alluvuses ning sedakaudu kogu valitsuse ja valitsuskolitsiooni prioriteetne küsimus, siis sum-

bub vähimigi areng ministeriuride ja muude ametkondade maadejagamisse, et kes peab ja kes ei pea midagi tegema. Kokkuvõttes kukub õhkuvisatud pall keskele maha, ilma et keegi tema püüdmiseks käe sirutaks.

Kuidas seda olukorda muuta?

◆ Võõrast raha on kena jagada küll, aga kodanikuühiskonda tuleb ikka mitte välisabi korras, vaid oma nõu ja jõuga teha. ◆

Erakondade valimisprogrammidest nähtub, et kolmandat sektorit ei olda veel suutelised majandusedu võtmes käsitlema. Majandustegevus oleks justkui ainult tulundus- ehk äri sektori privileeg, mille eest ülejäänud (avalik ja kolmas sektor) peaksid ettevõtja ees tänutundes koogutama.

Mind ei veena ka asjaolu, et mõnes kenamas erakonnakontoris põlevi silmi arutatakse ja üksteisele tõestatakse, kui võrd "me oleme ühenduste poolt ja meil on nende seas mitmeid partnereid". Sest tegelikult on ju neil vaja kõigest leplikke sidusorganisatsioone oma poliitika

teostamiseks. Uutes valimisprogrammides leiduvadki kodanikuühiskonna märksõnad pole ilmselgelt läbi mõeldud ning seegi vähene läheb kui tühi koalitsioonikõnelustel ikka kaduma.

Alustagem siis avalikust küsimisest erakondadelt, kas nad üldse näevad kolmandal sektoril rolli ühiskonna majandustegevuses (sarnaselt meie kaaslastele ELis) ja

kui suure osa SKTst võiks kolmas sektor ideaalis nelja ja kaheksa aasta pärast moodustada. Ja edasi – kui palju ollakse valmis soovitud tulemuse saavutamiseks investeerima. Ma küll ei usu eriti, et erakonnad oleksid väga valmis argumenteeritult vastama, aga mingi piuksu ehk igaüks siiski teeb. Et oleks, millest kinni hakata.

Eraettevõtlust on riik poputanud kõik vabaduse 15 aastat. Kolmas sektor on suurelt jaolt välisabi hooldada jäetud ning väikest lisa antud ministeriuride eelarvete kaudu – aga seda rangelt konkreetsete projektide jaoks, mitte eksistentsi tagami-

◆ Erakondade valimisprogrammidest nähtub, et kolmandat sektorit ei olda neis veel suudetud majandusedu võtmes käsitlema hakata. ◆

seks, arengust rääkimata. Ja kui rahandusministeerium hoopis pressteadeb sellega, et annab ühendustele kõvasti Norra raha, hakkab mul jälle piinlik. Võõrast raha on kena jagada küll, aga kodanikuühiskonda tuleb ikka mitte välisabi korras, vaid oma nõu ja jõuga teha.

Kui soovida jätkuvat majandusliku kindlustada, on esmane panustada kolmanda sektori majandustegevuse väljaarendamisse. Seega peaks EMSLi miinimumnõue valimiste eel olema tingimus, et peaministriks võib saada ainult see, kes lubab kolmanda sektori arendamise võtta otsealluvusse ning kindlustada selle arengu eelarveline toetamine (arvestades ebavõrdset startipositsiooni peaks kõnelema umbes Ettevõtluse Arendamise Sihtasutusega kõrvutatavatest summadest). Mõistagi käib asja juurde ka vajaliku struktuuriüksuse loomine riigikantseleis.

Loomulikult ei taheta erakondades sellist juttu kuulda. Ega ka ministeeriumides. Erakondades kardetakse peaministri võimu liigset suurenemist, ministeeriumides aga käsutatavate ressurside vähenemist (see tähendab, investeringuna ei osata kodanike algatusvõime ja isetegemise himu toetamist näha). Aga olukord pole lootusetu.

Maksimumprogrammi realiseerimine võib aega võtta, aga vähemasti sellise peaministri juurde saab, kes annab oma rahandusministrile esimese asjana korralduse kolme päeva jooksul tühistamisele valitsuse määrus nr 279/22. detsember 2006, millel kõlav pealkiri "Tulumaksusoodustusega mittetulumusühingute ja sihtasutuste nimekirja koostamise kord ning asjatundjate komisjoni moodustamise kord ja töökorraldus".

Igal juhul võiks ju Eesti riigis kiiresti lõpetada absurdse olukorra, kus ettevõtte saab uusi tegevusi alustada tulumaksuga maksustamata raha eest, kodanik MTÜd teha aga ainult juba maksustatud raha eest. See piiratud ulatuses kehtiv maksutagastuse värk on ju kõõmes. ■

Eesti vabaühenduste manifest

Demokraatia toimimine ja ühiskonna areng sõltub kodanikuühiskonna elujõulisusest, see tähendab kodanike aktiivsest osalusest ühiste asjade arutamises, otsustamises ja elluviimises. Tulemuseks pole mitte üksnes paremad otsused ja nende tõhusam rakendamine, vaid ka suurem usaldus ja koostöö inimeste vahel. Tugev kodanikuühiskond toob seeläbi kaasa majanduskasvu, turvalisuse, rahva tervise paranemise ja elukvaliteedi tõusu.

Asendamatu roll sellise koostöö edendamisel on vabaühendustel – kodanike endi algatatud ja juhitud mittetulumusühingutel, sihtasutustel ja seltsingutel, kus inimesed tegutsevad ühiste eesmärkide nimel. Selliseid ühendusi on Eestis praegu üle 24 000. Nende tegevusse on kaasatud hinnanguliselt veerand miljonit inimest ehk iga viies Eesti- maa elanik ning see arv kasvab. Ühendused on ka üha suurem majanduslik jõud – mittetulumussektoris asub u. 5% töökohtadest.

Eesti areng on eeskujuks paljudele riikidele meie naabruses ja kaugemal, seda ka kodanikuühiskonna alal. Riigikogu kinnitas juba 2002. aastal Eesti Kodanikuühiskonna

arengu Kontseptsiooni (EKAK), mis sätestab riigivõimu ja kodanikualgatuse vastastikused rollid ühiskonnas. Hästi on käivitunud kohaliku omaalgatuse programm ning meie seadused lasevad ühendustel Eestis vabalt tegutseda. Ühendused on muutunud tugevamaks ning kasvab kodanike huvi nende tegevuses kaasa lüüa ja sel moel ühiskonna arendamises osaleda.

Siiski näeme veel suuri arenguvajadusi ja –võimalusi nii kodanike aktiivsuses, vabaühenduste suutlikkuses kui ka avaliku ja äri sektori hoiakutes ning

koostöövalmiduses ühendustega. Seda eriti siis, kui võrdleme Eestit arenenud Lääneriikidega.

Meie, Eestimaa vabaühendused, saame ja tahame olla sillaks kodanike ja riigi vahel. Me soovime pakkuda tugeva kodanikuühiskonna abil toetust omaalgatust väärtustavale poliitikale, et elu Eestis läheks riigi ja vabaühenduste koostöös paremaks ja turvalisemaks.

(jätkub pöördel)

Kodanikuharidusest

Kodanikule läheb riik korda vaid siis, kui ta teab, et tema arvamused on olulised riigile. Selline kahekõne saab tekkida, kui inimestel on teadmisi ja oskusi, aga ka võimalusi aktiivselt riigi valitsemisse sekkumiseks. Kodanikuharidus annabki teadmised oma rollist ja vastutusest ühiskonnas ning võimalustest ümbritsevat mõjutada.

Tänane kodanikuksvatuse õppekava koolides annab küll faktiteadmisi demokraatiast, kuid tulevaste kodanikuühiskonnas osalejate ja selle kujundajate vajavad noored tunduvalt enam praktilisi kogemusi.

Presidendivalimised ja päevapoliitika

on näidanud, et Eesti inimene on ühiskonnas toimuvast huvitatud, kuid tihti ei teata, kuidas oma sõnumit mõjuvalt otsustajateni viia. Seetõttu tuleb üle vaadata, kuidas kodanikuharidust tõhustada. Tegevuskava koostamine aitab läbi mõelda eesmärgid, seada sihid ja tagada sihipärane toetus omaalgatusele. Sellest sõltub Eesti kodanikuühiskonna tugevus tulevikus.

Mail Hellam

Avatud Eesti Fond

Noorte kodanikuaktiivsuse edendamisest

Praktika vabaihendustes oleks noorele nii võimalus end harida kui ka ühenduste tegevuses kaasa lüüa. Vabaihendustel on pakkuda nii mõndagi huvitavat – kuidas valmistatakse ette projekte, kaastakse ja motiveeritakse vabatahtlikke, korraldatakse rahastamist, suheldakse avalikkuse ja meediaga jne. Omandatud teadmised tuleksid kasuks koolitöös ja neid saaks kasutada ka koolivälises tegevuses. Vabaihendused tõstaksid nõnda

noorte algatusvõimet ja julgust ise midagi huvitavat ja kasulikku ära teha. Nagu näitavad paljude maade kogemused, sõltub noores eas saadud kogemustest suuresti inimese hilisem kodanikuaktiivsus.

Sven Lehemets

Eesti Noorteühenduste Liit

Vabatahtliku tegevuse arendamisest

Vabatahtlik tegevus muutub Eestis üha populaarsemaks, kuid selle toetamiseks on tehtud vaid esimesed sammud ja teha veel väga palju. Kui avalik sektor hakkab teenistujatele andma vabu päevi vabatahtlikuna tegutsemiseks või katma kriisilukorras vabatahtlikuna tegutsemise kulusid, tekib loodetavasti vajadus vabatahtliku töö tundide ümberhindamiseks rahalisse väärtusse ning seeläbi õpitakse vabatahtliku tegevust nägema ja mõistma kõigile arusaadavas kategoorias. Kui

äriettevõtted võtavad sellest eeskujuga, saavad nad toetada oma töötajate arengut, pakkudes neile vaheldusrikkaid kogemusi ning seeläbi suurendada motivatsiooni. Vabatahtlikuna heade eesmärkide nimel antud panusest võidab aga terve ühiskond.

Tuulike Mänd

Tartu Vabatahtlike Keskus

Kriisilukordade lahendamise

Loode-Eestis mõõdunud talve naftareostuse likvideerimises ja lindude ravis osales üle 200 vabatahtliku, kelle töö tegi niigi rasketes oludes enam-vähem adekvaatse reageerimise üldse võimalikuks. Kui riik kompenseeriks kriisilukordades osaliselt nii vabatahtlike kui ka nende tööandjate sellega seotud kulud,

võimaldaks see paljude potentsiaalsete vabatahtlike osavõttu loodusõnnetuste ja muude kriiside lahendamisel.

Toomas Trapido

Eestimaa Looduse Fond

(algus eelmisel leheküljel)

Pakume erakondadele välja tegevused, mille elluviimine Riigikogu XI koosseisu ning ametisse astuva valitsuse poolt aitaks kaasa kodanikuühiskonna ja -ühenduste tugevumisele Eestis. Peame vajalikuks, et erakondade programmides ja sõlmitavas valitsusleppes kajastuksid järgmised põhimõtted:

Otsused paremaks

- Luua igas ministriumis kaasamise heast tavast lähtuvad reeglid kodanike ja nende ühenduste kaasamiseks poliitika kujundamise ja õigusloome protsessides, nii et sellest saaks loomulik osa ametnike igapäevatööst.
- Toetada tegevusi, mis tõstavad vabaihenduste suutlikkust osaleda otsustusprotsessides ja teostada oma sihtgruppide eestkostet.
- Käivitada koolitussüsteem, tagamaks ametnikele kodanikuühiskonna-alased teadmised ja oskused dialoogiks vabaihendustega.

Kodanikud teadlikuks ja aktiivseks

- Teha koostöös vabaihendustega riiklik kodanikuhariduse kava vähemalt viieks aastaks, kaasates selle läbiviimiseks aktiivselt massimeediavahendeid.
- Viia üldhariduskooli õppekavasse sisse praktika vabaihendustes, mis võimaldaks õpilastel tutvuda nende tegevusega ja oma osalemisvõimalustega.
- Algatada koostöös noorteühendustega noorte ühiskondliku aktiivsuse programm.
- Toetada kogu elanikkonnale suunatud vabahariduslikke programme ning kodanikuühendustele mõeldud täiendkoolitusi.
- Toetada tegevusi, mis on suunatud vabaihenduste strateegilise planeerimise ja juhtimissuutlikkuse arendamisele (koolitused, praktikad, mentorlusprogrammid, enesehindamise meetodid jms)
- Toetada riigieelarvest sihtotstarbeliselt järgmise viie aasta jooksul vabatahtliku tegevuse süsteemi väljaarendamist.

- Näidata avaliku sektori eeskuju ärisektorile, andes igale teenistujale õigus võtta aastas 1-2 vaba päeva vabatahtlikuks tegevuseks mõne vabaühenduse juures.
- Kriisiolukorras kompenseerida riigi poolt vabatahtlike päevatasu tööandjale.

Ühendused elujõuliseks

- Luua terviklik nägemus ja ühtsed põhimõtted vabaühenduste rahastamiseks avaliku võimu poolt, eristades selgelt projektitoetused, tegevustoetused ja lepingulised tööde-teenuste tellimine.
- Minna ühenduste tegevustoetuste puhul üle pikaajalistele raamlepingutele, tagamaks ühenduste jätkusuutlik tegutsemise.
- Käivitada programm alustavate vabaühenduste toetamiseks.
- Luua kodanikuühiskonna arendamise sihtkapital, mis tagaks ühenduste jätkusuutliku arengu.
- Käivitada programm ühenduste omatulu teenimise ja sotsiaalse ettevõtluse edendamiseks.
- Korrastada maksupoliitika, tagamaks eraisikutele piiranguteta võimalus teha maksuvabalt annetusi.
- Eristada registris avalikes ja erahuvides tegutsevad ning kodanikualgatuslikud ja avaliku sektori asutatud mittetulunduslikud ühendused.
- Luua avalik mittetulundusühenduste register ning riiklik statistikaarvestus satelliitartvete baasil sektori kohta.
- Viia läbi sektori üldine kaardistamine kord viie aasta jooksul.

Soovime, et sõlmitavas valitsusleppes vabaühendusi puudutavad osad arutatakse läbi ühenduste esindajate osavõtul.

EMSL on omalt poolt valmis panustama nimetatud tegevuste elluviimisse ning toetama vajadusel ekspertnõuannetega. Usume, et koostöö tagab tugeva kodanikuühiskonna Eestis.

Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit

Ühenduste rahastamisest

Meie vabaühendused on jäetud edene-ma, oma ressursse ise leides. Seni on neid leitud eelkõige väljastpoolt Eestit, nüüd on lisandunud EL võimalused. Eestis on ületähtsustatud projekti-põhine rahastamine, jättes seetõttu arendamata ühenduste tegevus- ja jät-kusuutlikkuse.

Liigume ühenduste suuremale kaa-samisele avalikku poliitikasse, kuid seni pole ette nähtud toetust, et osalemine oleks koordineeritud ja ekspertiisipõhi-ne. Nii esitavad ühendused riigile sageli muljeid ja aatelisi ootusi, suutmata neid toetada mõjusate argumenteeritud do-kumentidega.

Avalikult võimult ootame selgeid põhimõtteid koostööks ühendustega ja nende rakendamist toetava ressursi kavandamist riigieelarvesse. Koostööd võimaldab kolmanda sektori hästi välja kujunenud struktuur, kus igas teemavaldkonnas võib partneriks leida juhtiva ühenduse, katusorganisatsiooni

või võrgustiku. Nendega on vaja jõuda pikaajaliste lepinguteni, kus sätestatakse riikliku toetuse põhimõtted, mõlema poole rollid ja kohustused. Sarnast lahendust on vaja ka maakondades ja omavalitsustes.

Ühenduste sihipärane rahastamine on võimalik vaid juhul, kui asutatakse sellega tegelev ja selget vastutust omav struktuur – kodanikuühiskonna sihtkapi-tal. Parim, kui avalik-õigusliku juriidilise isikuna. Esmase ressursi saab sihtka-pitali suunata hasartmängumaksud ühendustele ettenähtud osast.

Kõigi nende ootuspäraste muutuste käivitamiseks on vaja, et need eesmär-gid oleksid mitte mõne ametkonna või ministri haldusalas, vaid saaksid alguse valit-susest.

Agu Laius

Jaan Tõnissoni
Instituut

Alustavate ühenduste stardiabist

Toetades alustavat vabaühendust toe-tatakse kodanike indu ise midagi oma elukeskkonna heaks ära teha. Liikumise Kodukant kogemustel motiveerib just esimene stardiraha alustavat ühen-dust suuremateks ettevõtmisteks. Algatusega "Säde külladesse" aitasime 2005. aastal luua 124 külal oma MTÜ ja kirjutada esimene projekt. Esimeste õnnestumistega tekkis külaelanikel usk, et nad suudavad ise oma kodu-kohta paremaks muuta. Seal said

alguse uued unistused – korrastada külamaja, hakata koos mõnd teenust pakkuma jne. Esimesed väiketoetused on tänaseks toonud sajale ühendusele miljonikrooniseid investeeringuid – ilma abita stardi juures poleks seda juhtu-nud.

Eha Paas

Liikumine Kodukant

Ühenduste kaasamisest

Ministeeriumide ja vabaühendustega Riigikantseleis välja töötatud kaasamise hea tava mõte on tuua vabaühendu-sed ja huvigrupid juba alguses neid puudutavate dokumentide (eelõud, arengukavad, planeeringud jne) loomise juurde, tagamaks paremini läbimõeldud ja -arutatud otsused. Tava järgimine on riigiasutustele soovituslik. Varane kaa-samine pole Eestis veel levinud prak-tika, ent mõnes ministeeriumis on ta igapäevatöö osaks muutumas. Selliste põhimõtete paikapanemine aitab kaasa ladusamale koostööle valitsusasutuste ja kodanike vahel ning toetab kodaniku-

algatust ühiskonnas. Töövahendina sel-leks loob Riigikantselei kaasamisveebi, kus ühendused saavad avaldada arva-musi ministeeriumide eelnõude kohta. Näiteks Suurbritannias konsulteerivad riigiasutused kodanikega samuti Inter-neti vahendusel, minimaalne aeg sel-leks on 12 nädalat. Eesti kaasamise hea tava annab konsultee-rimiseks aega vähe-malt 4 nädalat.

Eleka

Rugam-Rebane

Riigikantselei

Kes on ja mida teeb EMSL?

Eelmisel sügisel 15-aastaseks saanud Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit (EMSL) on Eesti tegusaimate vabaihenduste võrgustik, kes töötab selle nimel, et meil oleks rohkem tarka ja tulemuslikku kodanikualgatust. Kuidas me seda teeme?

Usume, et valem on päris lihtne: selleks on vaja nii tegutsevatele, alustavatele kui ka tulevastele ühendustele ja aktiivsetele kodanikele soosivat tegevuskeskkonda ning heade tulemuste saavutamiseks vajalikke teadmisi ja oskusi, innustust ja tunnustust. On hulk teemasid, mis olulised kõigile vabaihendustele, sõltumata konkreetsest tegevusalast – ja nendega EMSL tegelebki.

Tegevuskeskkonna looja

2002. aasta lõpus võttis Riigikogu vastu Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsiooni, nii siis kui ka veel praegu maailmaski üsna ainulaadse dokumendi, mille üks algatajaid oli EMSL. Sestpeale oleme seisnud hea selle eest, et seal kirjas olnud põhimõtted ka ellu saaksid rakendatud.

Selleks algatame nii ise uusi tegevusi – näiteks praegu töötab EMSL välja ettepanekuid ühenduste riigipoolseks rahastamiseks – kui ka osaleme ühendusi puudutavas seadusloomes ning koondame ja kaitseme seal ühenduste seisukohti.

Hoiame silmad lahti ses osas, mis toimub kodanikuühiskonna alal nii Eestis kui ka maailmas ning rakendame uusi häid ideid ja praktikaid nii enda peal kui

EMSL tähendab 84 organisatsiooni ja ligi paarikümmet igapäevaselt seotud inimest. Fotol neist EMSLi nõukogu liikmed Uku Lember, Mall Hellam, Lagle Parek ja Jüri-Ott Salm, meie abiline Katrin Kala ning manifesti projektijuht Marit Otsing.

ALARI RAMMO

ka levitame neid laiemalt. Puudutagu need siis näiteks ühenduste tõhusat juhtimist, liikmete kaasamist, aruandlust partneritele, keskkonnasõbralikku toimimist vms.

EMSLi üle aasta toimuvad konverentsid on siinse kodanikuühiskonna-alase mõtte eestvedamiseks, kus nii meie kui maailma tipptegijad analüüsivad arenguid ja tulevikusuundi. Iga aasta kevadel tunnustab EMSL aga silmapaistvamaid vabaihendusi "Aasta tegija" tiitliga. Nende tegevustega soovime saavutada seda, et arukalt hooliv ja heategev mõttelaad leviks ühiskonnas laiemalt.

Ühenduste arendaja

Samaaegselt tegevuskeskkonna parandamisega soovime kaasa aidata sellele, et ühendused ise oma võimalusi parimal moel kasutaksid. EMSL kor-

raldab selleks aastas kümneid koolitusi eelkõige ühenduste juhtimise teemal, neist suurim traditsiooniliselt septembri algul toimuv kahepäevane suvekool. Samuti üllitame käsiraamatuid ja infovoldikuid nõuannetega organisatsiooni tegevuse korraldamiseks.

Meie kodulehelt www.ngo.ee leiab nii värsked uudised kui ka ühenduste tegevuseks olulisi tausta- ja abimaterjale. Igal nädalal anname välja elektroonilist infokirja e-EMSL tähtsaimate ühendusi puudutavate uudistega, neli korda aastas ilmub trükitud infoleht, mis tutvustab ja analüüsib kodanikuühiskonna arenguid.

Eesti ühenduste kõrval peame oluliseks siinsete kogemuste jagamist ka mujal maailmas, eelkõige aitamaks kodanikuühiskonda ehitada idanaabrite juures.

Liikmete sõber ja partner

Kuigi EMSLi eesmärk on olla abiks kõigile Eesti vabaihendustele, pöörame lisaks erilist tähelepanu oma liikmesorganisatsioonidele. Neid on praegu 84, suur osa neist omakorda katusorganisatsioonid paljude liikmetega.

EMSLi liikmeteks võivad saada avalikes huvides toimivad vabaihendused, kes on tegutsenud vähemalt kuus kuud. Liikmetel on võimalus osaleda EMSLi juhtimises, pakume neile nõu ja abi ning õhutame liikmete omavahelist kogemuste vahetamist ja koostööd.

Samuti saavad liikmed EMSLi kaudu levitada oma infot, osaleda meie koolitustel soodushinnaga ning kasutada mitmeid soodustusi meie partnerite pakutatavalt teenustelt. Kõike seda selle eesmärgiga, et meie liikmed saaksid oma tegevustes olla võimalikult tulemuslikud. ☘

Organisatsioonid, kes on huvitatud EMSLiga liitumisest – tutvu liikmeks astumisega kaasnevate võimaluste ning meiepoolsete ootustega www.ngo.ee või võta ühendust telefonil 630 9630 või e-posti aadressil info@ngo.ee.

Kui soovid EMSLi toetada, saad seda teha mitmel erineval moel:

- Oma professionaalsete oskustega – kas ühekordse või regulaarse vabatahtliku tegevusega mõnes EMSLi programmis või meie liikmesorganisatsioonide

juures. Võta ühendust Urmo Kübaraga (urmo@ngo.ee või 630 9630) ning arutame lähemalt.

- Rahalise toetusega – kas ühekordse või püsikorraldusega – arveldusarvele 10022002523003 Eesti Ühispangas.